

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- א. מה גרם לפלשתים להילחם שוב בישראל לאחר שכבר הפסידו בכמה מלחמות כנגדם?
- ב. מדוע שאול אינו מוכן להילחם בפלשתים בעצמו?
- ג. מה המסקנה שאנו יכולים ללמוד על מצבו של שאול מכך שהבטיח הבטחות כה גדולות?

אפשרויות למענה ולדיון

בפרק י"ד למדנו על ניצחון ישראל נגד הפלשתים בהנהגתו של שאול. אם כן, מה גרם לפלשתים לשוב ולהילחם בישראל? ייתכן שהפלשתים שמעו כי 'רוח רעה' אחזה את שאול והחלישה אותו. לכן הם חשבו שהעדר מנהיג לישראל, יביא אותם לניצחון על ישראל.⁶⁵

גלית מנסה להפיל את רוחם של ישראל בכך שהוא מזלזל בהם ומכנה אותם 'עבדי שאול'. עצתו, שרק שניים ילחמו, נובעת מזלזול בכוחם של ישראל שכביכול הם חלשים מאוד ולכן עדיף להם לא להסתכן במלחמה כדי לחסוך הרוגים רבים במלחמה.

גלית רומז שה'איש' שצריך להתמודד עמו הוא דווקא שאול,⁶⁶ אולם שאול כלל אינו יוצא לקראתו. לכאורה ישנה ציפייה ששאול⁶⁷ יענה לקריאתו של גלית ויצא להילחם בו. שורש הפחד של שאול היה שרוח ה' סרה ממנו, ולכן הוא ירא מהמפגש מול גלית. כל העם הושפע מתגובת שאול עד שאפילו יהונתן אינו קם להילחם בפלשתי והעם נותר משותק.

גלית אינו מסתפק ביציאה חד פעמית אלא מתייצב ערב ובוקר במשך ארבעים יום. חכמים במדרש⁶⁸ ביארו שגלית יצא דווקא ארבעים יום כנגד ארבעים יום שבהם משה עלה לקבל את התורה. גלית מזלזל ומבזה את אותם ארבעים יום של מתן תורה ומחרף את אלוקי מערכות ישראל.

אחיו הגדולים של דוד מגויסים לצבאו של שאול למלחמה בפלשתים, ואילו דוד הצעיר נשאר עם ישי אביו. ייתכן שהמנהג היה שכאשר לאדם יש הרבה בנים, הבנים הגדולים יצאו למלחמה והקטנים נשארו עם אביהם ועזרו לו למלא את צרכי הבית.⁶⁹

דוד מגיע אל המערכה בשליחות אביו כדי להביא ללוחמים מעט אוכל ולשאול בשלום אחיו ולפעול למענם. תכונה זו של דאגה לאחרים חשובה מאוד למי שמיועד למלוך על ישראל.

65 ילקוט מעם לועז, עמ' ר"ה.

66 כן פירש רש"י. ייתכן על פי הפשט שגלית פנה אל כל העם ולא אל שאול המלך כדי להראות כאילו אין להם מלך.

67 כפי שהוביל את כל ישראל למלחמה נגד בני עמון.

68 ילקוט שמעוני, סימן קכ"ו.

69 ילקוט עם לועז, עמ' ר"ט.

דוד שומע עם כולם את ההשפלה שעם ישראל עובר מפי גלית.

מכיוון ששאול אינו יוצא למלחמה נגד גלית, אדם אחר יאלץ לעשות זאת. כדי להמריץ להילחם בפלשתים, שאול מבטיח להעניק לאיש האמיץ עושר גדול, לתת את בתו לו לאישה ומעמד חופשי לבית אביו מדברים האמורים במשפט המלוכה. חוסר האונים של שאול גרם לו להבטיח הבטחות כה גדולות.

המסרים העולים מן היחידה

1. **עזרה לאחרים** - דוד נשלח בשליחות אביו להושיט עזרה לחיילים הנמצאים בחזית.
2. **חילול ה'** - גלית מחלל את ה' בכך שהוא מחרף מערכות אלוקים.
3. **גנות מידת גאווה** - גלית מתמלא בגאווה כנגד עם ישראל ומזלזל באויביו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. להראות תמונות של כלי המלחמה מימי הפלשתים הממחישים לנו עד כמה הסכנה הייתה גדולה לכל מי שניצב לפני גלית (את התמונות ניתן להראות מתוך פירוש דעת מקרא).
2. ניתן לבנות לוח חול (קופסה בעלת שוליים נמוכים מלאה בחול) כדי להמחיש את פריסת הכוחות הלוחמים של ישראל והפלשתים. מצד אחד גבעה עם לוחמי ישראל, ומצד שני לוחמי הפלשתים. ביניהם עמק האלה.

יחידה 35: התייצבות דוד מול גלית (כ"ו- מ"ד)

58 ספר שמואל א' | פרק י"ז

12. ציירו לוחם הלבוש במדים שבהם הליבש שאל את דוד ולוחם הלבוש כאופן שבו דוד יצא לקרב עם גלית.

לוחם הלבוש כאופן שבו דוד יצא לקרב עם גלית	לוחם הלבוש במדים שבהם הליבש שאל את דוד
---	--

13. עיינו בדברי 'מצודת דוד' וענו: מה היה תכסיסו של דוד?

(מ) "דוד מיקח מקל - ללמטהו את הברקעו לחשוב שישו אליו לרבוש עם המקל ולא יהיה נשדו מן הקלע. ובילקט - הכלי עם ברקעו למען לא ירדש בהאבים" מגדת דוד

57 ספר שמואל א' | פרק י"ז

יחידה 35 - התייצבות דוד מול גלית (כ"ו- מ"ד)

8. בפסוק כ"ה אמר "איש ישראל": "כי לחרף את ישראל", ובפסוק כ"ו חזר דוד על דבריהם: "מה יעשה לאיש... הסייר חרפה מעל ישראל". בהמשך דבריו מדייק דוד ומוסיף: "כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלוקים חיים". מדוע שינה דוד מלשון האנשים?

9. כששמע אליאב את דברי דוד הוא כעס עליו. נסו לחשוב כיצד התמודד דוד עם טענת אליאב נגדו.

10. ביזו את דוד בדברים קשים, ושוב מונגלה דוד במידותיו הנעלות. מהן?

11. כתבו במחברותיכם, מיו אמר למי? "הכלב אנכי"; "למען ראות המלחמה ידות"; "ויצאתי אחריו והתכני והגלתי מפיר"; "לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה"; "איל פיל לב אדם עליו"; "מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הלו"; "לך זה יהיה עמך".

בארי מלים

החל (פסוק כ"ו): הות. **החל** (פסוק כ"ז): אדם. **החל** (פסוק כ"ח): אדם. **החל** (פסוק כ"ט): אדם. **החל** (פסוק ל'): אדם. **החל** (פסוק ל"א): אדם. **החל** (פסוק ל"ב): אדם. **החל** (פסוק ל"ג): אדם. **החל** (פסוק ל"ד): אדם. **החל** (פסוק ל"ה): אדם. **החל** (פסוק ל"ו): אדם. **החל** (פסוק ל"ז): אדם. **החל** (פסוק ל"ח): אדם. **החל** (פסוק ל"ט): אדם. **החל** (פסוק מ'): אדם. **החל** (פסוק מ"א): אדם. **החל** (פסוק מ"ב): אדם. **החל** (פסוק מ"ג): אדם. **החל** (פסוק מ"ד): אדם.

הקדמה

גבורה פנימית - ישנם כמה סוגים של גבורה. סוג גבורה אחד הוא אומץ לב והקרבה עצמית, וסוג נוסף של גבורה הוא 'הכובש את יצרו'. מצד אחד ישנו אדם המחציץ את כוחו ומתהדר בגבורתו, אך בתוכו אינו אלא פחדן. מצד שני ישנו אדם בעל גבורה פנימית שאינו מחציץ את גבורתו ואף אפשר לחשוב שאינו גיבור כלל, אך בפנימיותו הוא משרד עוצמה וגבורה.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- א. מהו הניגוד בין שאול לדוד העולה מהפסוקים?
- ב. מה הפריע לדוד בדברי גלית וקומם אותו?
- ג. נסו לחשוב כיצד התמודד דוד עם טענת אליאב נגדו?
- ד. מדוע דוד סירב לצאת למלחמה עם הלבוש של המלך?

אפשרויות למענה ולדיון

בניגוד לשאול שרוח הגבורה סרה ממנו, רוח גבורה אוחזת בדוד. דוד ממלא תפקיד משמעותי במלחמה, כפי שלכאורה שאול היה אמור לעשות. דוד שומע כמו כל העם את דברי גלית, אך בשונה מכולם הוא לא

נס וירא (פסוק כ"ד) אלא עומד בגבורת נפש מול גלית. דוד מחליט להתמודד עם גלית בגלל חילול ה' שגורם גלית בכך שהוא מחרף מערכות אלוקים חיים. הפגיעה העמוקה שנגרמה היא בגאווה של ישראל אך דוד מתייחס בביטול גמור לדברי ההשפלה של גלית.⁷⁰

אליאב, אחי דוד, כעס על דוד כששמע את דבריו. ייתכן שאליאב סבר שכל מטרת בואו של דוד למערכה היא כדי לראות את המלחמה ומשום כך הפקיר את הצאן. אליאב לא ידע שאביו שלח את דוד כדי לביא אוכל ללוחמים.

את תגובת דוד ניתן להבין בשתי דרכים:

1. דוד כלל לא מתייחס לאשמה הקשה של אליאב אלא עונה לו בענווה "מה עשיתי עתה הלוא דבר הוא" (פסוק כ"ט).

2. דוד עונה לאליאב שמטרת בואו למלחמה אינה דבר סתמי ובוודאי ה' סיבב את עצם בואו למלחמה. דוד חדור באמונה שאפשר לנצח את גלית. האמונה החזקה של דוד מקרינה על הסובבים אותו, ושמעה אף מגיע אל שאול. דוד נלקח אל שאול ולאורך כל השיחה ביניהם דוד נזהר בשיחתו עם המלך.

בתחילה דוד טוען שאם הוא ילך לקרב אין חשש שהמלך יתבזה כיוון שאם הוא הפסיד הרי יאמרו שגלית ניצח נער קטן. שאול מסרב לשלוח את דוד, אך דוד מספר לו שהכה את הארי והדוב וזהו סימן מן השמים שמסייעים בידו ולכן הוא יוכל להילחם בפלשתי ולנצח אותו.

שאול מלביש את דוד בבגדים שהמלך לובש בשעת מלחמה. בעצם הלבשה זו שאול ללא ידיעתו מעניק לדוד את כס המלוכה שהרי רק אדם המיועד למלוכה יכול ללבוש את בגדי המלך.

שאול מסתכל על החיצוניות של דוד וחושב שדוד אינו יכול להתמודד עם גלית. לכן הוא גם מלביש אותו בבגדים עליונים שיכולים לעזור פיזית לדוד במלחמתו בגלית ולהגן על גופו מבחוץ. אולם דוד מגלה לשאול שלא הכוח הפיזי הוא הגורם המכריע אלא הכוח הרוחני "ה' אשר הצלני... הוא יצלני מיד הפלשתי הזה" (פסוק ל"ז). לכן הוא משיל מעליו כל לבוש חיצוני ולוקח בידו חלוקי נחל המסמלים את הפשוט והטבעי. שאול מקבל את דברי דוד ועונה לעומתו "לך וה' יהיה עמך" (פסוק ל"ז).

דוד לוקח את מקלו כדי שגלית יחשוב שהוא בא להכות אותו במקל.⁷¹ אכן, כאשר גלית רואה את המקל הוא נפגע בכבודו מהיחס של דוד כלפיו.

המסרים העולים מן היחידה

70 וכן פירש דעת מקרא את דברי דוד, 'מה הזכות של הפלשתי הנבזה לחרף עם ישראל הנלחם בשם ה'?' בכיוון שונה פירש הרלב"ג, ולפיו דוד ראה הזדמנות שנפלה בחלקו להגשים את רצון ה' להצמיח את מלכותו כיוון שאם יצליח במשימתו וישיא את בתו של המלך הדבר יאפשר לו להגיע למלכות ביתר קלות.

1. **עין רעה** - אליאב, אחיו הגדול של דוד, מסתכל בעין רעה על דוד שבא בתמימות בשליחותו של אביו לעזור ללוחמים.
2. **לה' המלחמה** - דוד לא מתפאר בכוחו על שניצח את הארי והדוב, אלא מודה כי ה' הוא שסייע בעדו ועזר לו לנצח את חיות הטרף האלו.
3. **תפקיד המנהיג** - דוד כרועה צאן דאג לכל אחד בעדר שלא ייפגע, וכאשר אחד מהם עמד לפני סכנה, מיהר דוד להצילו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. ניתן לנסות לבנות קלע (או לרכוש בחנויות) ולהראות לתלמידים כיצד משתמשים בו (כמובן, להיזהר שלא לפגוע באחרים).
2. ניתן לשוחח על מידת הגבורה, היכן אנו פוגשים גבורה? האם אתה מכירים אנשים גיבורים? האם רק אדם חזק הוא הגיבור? נסו לחשוב על גבורה שאינה תלויה בכוח פיזי.

יחידה 36: ניצחון דוד על גלית (מ"ה-נ"ד)

59
ספר שמואל א' | פרק י"ז

יחידה 36 - ניצחון דוד על גלית (מ"ה-נ"ד)

14. העתיקו למחברותיכם והשלימו על פי פסוק מ"ה:
אמר דוד לגלית: אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון, אבל אני בא אֵלַיך בִּיָּד בְּיָד.

15. התאימו בין הכתוב בפסוק ובין הפירוש:

<ul style="list-style-type: none"> • היום הזה יִסְעָךְ ה' בְּיָדִי • ואהרוג אותך • וְהִפְתִּיךָ וְהִסְרֵתִי אֶת־רַאשֶׁךָ מֵעַלְיָךְ • וְיָדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל • וְיָדְעוּ כָּל־הַקָּהָל הַזֶּה כִּי לֹא בְחַרְבַּת וּבַחֲנִיתִי הוֹשִׁיעַ ה' כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה 	<ul style="list-style-type: none"> • אני אגנח אותך • עם ישראל יבין כי ה' הוא המושיע אותם במלחמה • כל העמים ידעו כי ה' הוא אלוהי ישראל • היום ה' יפיל אותך בידי
--	--

16. כתבו במילים שלכם את תיאור הקרב בין דוד לגלית או ציירו.

17. מדוע לדעתכם שאל שאול "בן מי זה הנער", והרי כבר פגש אותו בעבר?

שאלת אתגר: בפסוק נ"ח מתוארת השיחה בין דוד לשאול אחרי ניצחונו של דוד.

א. האם שאל מודה לדוד על שהציל את ישראל? מדוע?

ב. מדוע לדעתכם השיחה בין שאול לדוד כה קצרה?

18. ציירו במחברתכם כיצד הכה דוד את גלית.

מאגר מילים:

- **יִסְעָךְ** (פסוק מ"ה): יסוד, אורך.
- **יִסְעָךְ** (פסוק נ"א): חיק מיוחד שהיה מיוחדים בו את הרוב.
- **מֵעַלְיָךְ** (פסוק נ"ג): מלמעלה.
- **יִסְעָךְ** (פסוק נ"ג): יסוד, אורך.
- **יִסְעָךְ** (פסוק נ"ג): יסוד, אורך.
- **יִסְעָךְ** (פסוק נ"ג): יסוד, אורך.
- **יִסְעָךְ** (פסוק נ"ג): יסוד, אורך.

הקדמה

בירור דעות במלחמה - מלחמה לעתים נובעת ממחלוקת דעות בין שני צדדים כשכל צד בטוח בצדקתו ואחד הצדדים מנסה לכפות את דעתו על יריבו. (ניתן לבקש מן התלמידים להעלות דוגמאות לאורך ההיסטוריה למלחמות מעין אלו- יוונים, רומאים, בבליים וכו').

במלחמה שלפנינו כל אחד מן הצדדים מנסה להראות כי אמונתו היא הנכונה והצודקת ומוכן להקריב את חייו למענה. חשוב לציין כי לעתים ה' אינו עוזר לעם ישראל לנצח במלחמתם בגלל חטאיהם אף על פי שהאמונה של ישראל בה' היא אמונת אמת.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- א. נסו למצוא את הרעיון שעומד בבסיס נאומו של דוד מול גלית.
- ב. מדוע משתנה יחסו של שאול לדוד בעקבות הניצחון על גלית?

אפשרויות למענה ולדיון

הרעיון העומד בבסיס נאומו של דוד מול גלית הוא שדוד נלחם את מלחמות ה' והוא בא בשם כלל ישראל ובשם אלוקי ישראל. כאשר דוד נושא את נאומו, הוא אינו פונה רק אל גלית, אלא אל כל עם ישראל כדי

לעודד את רוח הגבורה והאמונה שבתוכם. דוד מדגיש שהחרב אינה זאת שמושיעה אלא עזרתו של ה' היא שמנצחת את המערכה. מדבריו עולה וניצבת דמותו של דוד המאמין אמונה גדולה בה'.

דוד מכה את גלית, ובעקבות זאת הוכרעה המלחמה בניצחון של עם ישראל על הפלשתים. ראשו של גלית מובא ל'ירושלים'. אין הכוונה לעיר ירושלים כיוון שבאותה תקופה היא עדיין לא הייתה בשליטת ישראל, אלא הכוונה למקומות הסמוכים לירושלים שהיו בשליטת ישראל הנקראים על שם העיר המרכזית.

בפסוקי הסיום מתואר ששאל שואל את אבנר שר צבאו "בן מי זה הנער?". המפרשים תמהו כיצד לא ידע מי הוא דוד הרי בפרק הקודם למדנו שדוד ניגן לפני שאול ושאלו עצמו אהב את דוד מאוד (פרק ט"ז, פסוק כ"א)?

1. רש"י כתב שהשאלה של שאול לא הייתה מי הוא הנער, אלא מה הייחוס שלו כלומר לאיזו משפחה הוא שייך.

2. הרלב"ג כתב שכיוון ששאל היה טרוד בעסקי המלך והרבה אנשים היו באים לפניו, לא היה אפשר שהוא יכיר את כולם באופן אישי, לכן הוא שאל מי הוא.

בעקבות הניצחון של דוד על גלית, חל שינוי ביחס של שאול אל דוד. השיחה ביניהם היא שיחה קצרה, קולעת ועניינית, בניגוד לשיחתם טרם הקרב. שאול כלל לא מכיר תודה לדוד על הניצחון. ייתכן אף ששאל חש בעומק נפשו שדוד הוא שיירש את מלכותו ולכן אינו מעוניין ליצור עמו קשר.

המסרים העולים מן היחידה

1. **קידוש ה'** - לעומת חילול ה' של גלית, דוד קידש שם שמים בזה שניצח ושיתק את אותו רשע.
2. **מסירות נפש בשם עם ישראל** - דוד מבין שאינו מכניס את עצמו לסכנה בשם עצמו אלא הוא נציג של העם, והוא שואב את כוחותיו לגבור על הפלשתי מכוח שליחותו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. להראות במפה את הערים אליהם ברחו הפלשתים: גת, עקרון, שעריים, שערי עקרון.
2. ניתן ללמוד על אנשים נוספים בעם ישראל שהלכו בעקבות גבורתו של דוד והפגינו גבורה במלחמה נגד אויבי ישראל. כדי להמחיש לילדים, מומלץ לבחור דמויות מימינו.